

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

Наскрізна програма практики

для студентів спеціальності

"Туризмознавство"

денної форми навчання

**Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2016**

Затверджено на засіданні кафедри туризму.
Протокол № 2 від 22.09.2015 р.

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладач Г. М. Брусільцева

Наскрізна програма практики для студентів спеціальності
Н 31 "Туризмознавство" денної форми навчання : [Електронне видання] / уклад. Г. М. Брусільцева. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016. – 51 с.

Подано наскрізну програму практики та її зміст за відповідними видами практики, методичні рекомендації щодо закріплення знань і вимоги до оформлення звіту.

Рекомендовано для студентів спеціальності "Туризмознавство" денної форми навчання.

Вступ

Практика є складовою освітньо-професійної підготовки фахівців за спеціальністю "Туризмознавство", основне завдання якої – закріпити теоретичні знання, отримані у процесі навчання; сформувати у студентів вміння приймати професійні рішення в умовах здійснення туристичної діяльності; оволодіти сучасними методами, формами організації надання туристичних послуг та виконувати функції менеджерів туризму.

У період практики формуються основи досвіду фахової діяльності у сфері туризму, практичні вміння і навички, професійні якості особистості майбутнього фахівця за освітнім ступенем "бакалавр", "магістр".

Основою регламентації практичної підготовки є "Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України", затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 08.04.1993 р. № 93.

Із метою створення єдиної методичної та організаційної спрямованості усіх видів практики підготовлена наскрізна програма практики студентів спеціальності "Туризмознавство", яка є головним навчально-методичним документом, який визначає проведення окремих видів практики.

Наскрізна програма практики передбачає неперервність і послідовність її проведення з отриманням певного обсягу практичних знань і вмінь відповідно до освітнього ступеня "бакалавр", "магістр" і є обов'язковою для студентів усіх форм навчання. Навчальним планом підготовки фахівців за напрямом підготовки "Туризм" та зі спеціальності "Туризмознавство" передбачено п'ять напрямів практик: навчальна, ознайомлювальна, виробнича, науково-дослідницька, переддипломна.

Таблиця

Освітній ступінь	Курс	Вид практики	Кількість тижнів
1	2	3	4
Бакалавр	1	Навчальна практика "Вступ до фаху"	1
	2	Ознайомлювальна практика	1
	3	Виробнича практика	4
	4	Науково-дослідна практика	2

1	2	3	4
	4	Виробнича практика Переддипломна практика	2 3
Магістр	1	Науково-дослідна практика Виробнича практика	1 2
	2	Переддипломна практика	3

Тривалість кожного з видів практики регламентується відповідним графіком навчального процесу.

Наскрізна програма забезпечує єдиний підхід до організації практик, системність, безперервність та послідовну етапність навчання студентів.

Календарний графік проходження практик розробляється перед початком практики керівниками від університету, узгоджується з керівниками від підприємств-баз практики з урахуванням місцевих особливостей баз і контингенту практикантів.

Після проходження комплексу всіх видів зазначених практик студент повинен мати такі сформовані **компетентності**:

адаптація законодавчих засад, теоретичних положень, методичного інструментарію щодо організації діяльності туристичного підприємства; застосування передового досвіду управління підприємницькою діяльністю в сфері туризму до умов функціонування конкретного підприємства;

оволодіння сучасними управлінськими технологіями, механізмами і формами організації роботи персоналу в сфері туризму;

проведення ситуаційного аналізу, визначення проблем в діяльності туристичного підприємства та впровадження розроблених рекомендацій і пропозицій у практичну діяльність досліджуваного підприємства;

систематизація, закріплення та розширення практичних знань з організації роботи туристичного підприємства.

Виконання плану практики контролюється: керівниками від вищого навчального закладу (ВНЗ) і підприємства; завідувачами кафедри, деканатом; представниками ректорату. При цьому застосовуються оперативні заходи щодо з'ясування виявлених недоліків. Керівники від ВНЗ регулярно здійснюють перевірку наявності студентів на практиці та дотримання виконання графіку проходження практики.

1. **Обов'язки студентів та керівників практики**

Студенти під час проходження всіх видів практик зобов'язані:

до початку практики одержати на кафедрах направлення на практику, її програму і щоденники, а також консультації з питань оформлення усіх необхідних документів;

своєчасно прибути на базу практики;

систематично вести щоденник практики;

у повному обсязі виконувати всі завдання, передбачені програмою практики і вказівками її керівника;

дотримуватися правил з охорони праці, техніки безпеки і виробничої санітарії;

дотримуватися правил внутрішнього розпорядку підприємства (установи, організації);

нести відповідальність за виконану роботу;

демонструвати вихованість, культуру ділового спілкування, ввічливість, професіоналізм, зразково поводитися;

своєчасно оформити звітну документацію і скласти залік з практики.

За порушення трудової дисципліни і правил внутрішнього трудового розпорядку студенти несуть дисциплінарну відповідальність перед адміністрацією університету та базою практики.

Керівник практики від університету:

контролює готовність баз практики та проводить підготовчі заходи до прибуття студентів-практикантів;

забезпечує проведення всіх організаційних заходів у вищому навчальному закладі перед прибуттям студентів на практику;

здійснює інструктаж про порядок проходження практики, надає студентам-практикантам відповідні документи (направлення, робочу програму практики, щоденник, календарний план-графік, індивідуальне завдання для формування інформаційної бази);

здійснює методичне керівництво і систематично консультує студентів з питань практики;

дає індивідуальні рекомендації кожному студенту, які інформаційні джерела доцільніше використати під час виконання завдань залежно від типу фінансово-економічної діяльності та галузі підприємства;

забезпечує студента необхідним матеріалом відносно роботи кафедри;

контролює, аналізує й оцінює подану студентами звітну (економічну, фінансову, статистичну та ін.) документацію, складену за результатами виконання програми;

приймає та підписує звіт з практики;

у складі комісії приймає залік з практики;

подає завідувачу кафедри письмовий звіт про проходження практики із зауваженнями та пропозиціями щодо удосконалення практики студентів.

Керівник практики від бази практики:

організовує практику відповідно до її програм у щільному контакті з керівником практики від вищого навчального закладу;

ознайомлює студентів з фінансово-економічною та виробничою діяльністю туристичного підприємства та перспективами його розвитку, а також системою менеджменту;

організовує проведення обов'язкових інструктажів з охорони праці і техніки безпеки і відповідає за дотримання студентами безпечних умов праці;

ознайомлює студентів зі специфікою робочого місця, необхідними документами для виконання програми та завдань практики;

забезпечує студентам-практикантам можливість користування науково-економічною бібліотекою, лабораторіями, нормативною та іншою документацією, необхідною для виконання програми практики;

здійснює методичне керівництво за виконанням студентами програми практики та індивідуального завдання для бакалаврської роботи, надає їм всебічну практичну допомогу;

контролює ведення щоденників, підготовку звітів, дає оцінку – відгук про виконану студентами роботу, складає характеристику на студента-практиканта за результатами його діяльності на базі практики;

забезпечує виконання погоджених з вищим навчальним закладом графіків проходження переддипломної практики поза структурними підрозділами туристичного підприємства;

ознайомлює і контролює дотримання студентами-практикантами правил внутрішнього розпорядку туристичного підприємства;

після закінчення практики дає письмовий відгук про виконану студентом-практикантом роботу, перевіряє, затверджує та завіряє печаткою звіти студентів-практикантів.

2. Навчальна практика "Вступ до фаху"

Навчальна практика "Вступ до фаху" є невід'ємною важливою складовою практичної підготовки туризмологів, екскурсологів. Науково-методична основа її змісту – освітньо-професійна програма підготовки туризмологів, екскурсологів відповідно до галузевої складової державного стандарту з вищої освіти за напрямом підготовки "Туризм".

Метою навчальної практики "Вступ до фаху" є ознайомлення студентів першого курсу зі змістом їх майбутньої професії, з характером та сферою професійної діяльності, з особливостями практичної діяльності підприємств туристичної галузі, з роллю фахівців туристичного обслуговування у формуванні результатів господарської діяльності підприємств туристичного бізнесу різних форм власності та організаційно-правових форм господарювання, їх конкурентоспроможного статусу на внутрішньому ринку та іміджу національного туристичного продукту на світовому ринку туристичних послуг.

Головні **завдання** навчальної практики "Вступ до фаху":

прищепити любов до майбутньої професії;

визначити місце та роль фахівця туристичного обслуговування в розвитку ринку туристичних послуг, господарській і фінансово-економічній діяльності підприємства;

ознайомити з професійними вимогами до фахівця, необхідними практичними вміннями та навичками;

ознайомити зі сферою майбутньої професійної діяльності, переліком основних типів і категорій підприємств, які обслуговують подорожан та місцеве населення;

довести до відома перелік посад, що може обіймати бакалавр з туризму в підприємствах туристичної індустрії;

ознайомити із загальними питаннями галузевого стандарту вищої освіти в Україні та організаційно-методичним підґрунтям навчання у ВНЗ;

ознайомити зі змістом навчального плану за напрямом підготовки "Туризм", структурою, послідовністю і взаємозв'язком між дисциплінами нормативного циклу, дисциплінами професійного спрямування та спеціальними дисциплінами, які формують фахівця;

вказати види, місце, зміст і терміни навчальної та комплексної бакалаврської практик у забезпеченні ґрунтовних практичних умінь і навичок у підготовці фахівця;

ознайомити з особливостями організації навчальної, науково-дослідної, самостійної і виховної роботи в ВНЗ, на факультеті, на випусковій кафедрі;

охарактеризувати новітні інноваційні і комп'ютерні технології, методи активізації навчання під час проведення лекційних, семінарських занять, практикумів, поточного і підсумкового контролю знань, державної діагностики якості підготовки студентів.

У результаті проходження практики студент повинен:

знати:

принципи організації навчального процесу;

особливості організації навчального процесу у вищих навчальних закладах;

сутність та методологію реалізації компетентнісного підходу;

методи і засоби навчання в університеті;

сучасні тенденції освіти та бізнес-середовища;

сутність та принципи Болонського процесу, причини впровадження та очікувані результати;

основні підходи та етапи формування європейської вищої освіти;

зміст документів Болонського процесу;

сучасні принципи побудови та завдання вищої освіти у розвинених країнах;

послідовність дій для досягнення цілей Болонського процесу;

характерні особливості єдиної кредитно-трансфертної системи (ECTS), використання кредитів ECTS (визначення навчального навантаження студентів);

основні документи ECTS: інформаційний пакет, навчальний контракт, перелік оцінок дисциплін;

підходи до кредитно-трансфертної системи організації навчального процесу у ВНЗ України;

науково-освітній, методичний, організаційний, техніко-технологічний, матеріальний потенціал університету;

організаційну структуру університету;

свої права, обов'язки та можливості;

уміти:

- користуватися освітнім європейським та національним простором;
- знаходити та обирати освітні, наукові, спортивні, культурні заходи для власного розвитку;
- орієнтуватися в сучасних тенденціях освіти та бізнес-середовища;
- формувати індивідуальний навчальний план студента;
- порівнювати схеми навчальних планів, структур залікових кредитів, змістових модулів, шкал оцінювання за спеціальностями і напрямками у ВНЗ різних країн Європи;
- аналізувати діючі в Європі механізми визнання еквівалентності документів про освіту;
- працювати з науковою літературою та законодавчими документами;
- з'ясувати необхідну інформацію;
- встановлювати контакти з одногрупниками;
- активно включатися в студентське життя.

Зміст навчальної практики

Тема 1. Стандарт вищої освіти в Україні. Організація навчального і виховного процесу у ВНЗ і на факультеті.

Тема 2. Історія і традиції ВНЗ.

Тема 3. Професія "фахівець з туристичного обслуговування (екскурсій)": зміст, характер та сфера майбутньої професійної діяльності, специфіка змісту підготовки у ВНЗ.

Тема 4. Роль випускової кафедри в підготовці фахівців туристичного обслуговування.

Тема 5. Інформаційно-методичне забезпечення навчального процесу у ВНЗ.

Тема 6. Роль фахівців туристичного обслуговування у підвищенні соціально-економічної ефективності туризму.

Тема 7. Туристична індустрія: сьогодення та погляд у майбутнє.

Форми проведення занять. Лекційні заняття, практичні заняття, самостійна робота та індивідуальні заняття.

Форми контролю. Самостійна робота, есе та звіт із практики. Підсумкова оцінка складається з результатів поточного контролю.

3. Ознайомлювальна практика бакалаврів напрямку підготовки 6.140103 "Туризм"

Ознайомлювальна практика студентів є органічно взаємозалежною частиною навчального процесу, найважливішим етапом підготовки студента, однією з основних складових для подальшого вивчення економічних навчальних дисциплін.

Метою ознайомлювальної практики є ознайомлення студентів з роботою туристичних підприємств, що надають послуги туристичного, екскурсійного, оздоровлювального, розважального характеру, послуги розміщення туристів, а також екскурсійних та музейних установ; формування навичок менеджера туристичного підприємства, працівника засобу розміщення туристів, спеціаліста в сфері туристичного супроводу; вивчення сучасних методів, прийомів та форм туристичної діяльності; удосконалення професійних організаторських та комунікативних умінь.

Головні **завдання** ознайомлювальної практики полягають у наданні загальної характеристики туристичного підприємства за таким планом:

1. Базова характеристика туристичного підприємства.

Назва, місце розташування фірми, її реквізити. Ліцензія на здійснення туристичної діяльності. Рік утворення, організатори. Форма власності.

2. Структура управління туристичним підприємством.

Організаційна структура управління підприємства, штатний розклад, посадові інструкції працівників туристичної фірми.

3. Основні напрями діяльності туристичного підприємства.

Форми організації поїздок: індивідуальний і груповий туризм; види туризму (внутрішній, виїзний, в'їзний); типи туризму (за цілями); географія подорожей (країни, міста). Договірні відношення з партнерами, з клієнтами. Страхування туристів. Маркетинг в організації діяльності. Інформаційні технології в туристичній діяльності. Рекламна діяльність туристичного підприємства.

У результаті проходження практики студент повинен:

знати:

нормативні документи, які регламентують діяльність підприємства;
основний контингент споживачів туристичних послуг підприємства;

асортимент основних і додаткових послуг, цінові характеристики окремих з них;

склад туристичного продукту;

технологію надання послуг;

основні економічні показники діяльності туристичного підприємства;

порядок надання туристичних послуг;

порядок укладання договорів на туристичне обслуговування;

уміти:

формуванню туристичний продукт;

надавати туристичні послуги;

укладати договори з надання туристичних послуг;

аналізувати економічні показники діяльності туристичного підприємства.

Зміст ознайомлювальної практики

За період проходження практики студенти повинні закріпити і пов'язати з конкретними положеннями (умовами) отримані в університеті теоретичні знання. Під час проходження практики опрацьовуються теоретичні заняття про структуру підприємств, засоби розміщення, туристичні об'єкти та курортне призначення. Приділяється увага економічному, соціальному та гуманітарному значенню туризму, а також техніці безпеки.

Студенти повинні ознайомитися з: особливостями функціонування підприємств туристичної галузі; нормативно-правовими, інформаційними, звітними і статистичними матеріалами в галузі туризму; характеристикою послуг, що надаються, організаційною структурою підприємства; технологічним процесом виготовлення туристичної послуги; процесом укладання договорів на туристичне, екскурсійне, готельне та інше обслуговування. Ознайомлювальна практика забезпечує єдиний комплексний підхід до організації практичної підготовки, системності, безперервності та спадкоємності навчання студентів.

Ознайомлення проводиться з роботою туроператорів, турагентів, туристичних фірм, готелів, об'єктів культурно-пізнавального та спортивно-оздоровчого туризму та екскурсійних бюро. Для самостійної роботи студентам надаються перелік питань або індивідуальні завдання.

Розширення знань відбувається також у процесі знайомства із спеціальною літературою.

Вимоги до змісту та оформлення звіту з практики

Результати проходження практики студенти оформляють як письмовий звіт. Він повинен мати чітку побудову, логічну послідовність, переконливу аргументацію, обґрунтованість рекомендацій та висновки.

Звіт складається з титульного аркуша (додаток А); змісту, який містить назви усіх розділів і підрозділів звіту із зазначенням сторінок, на яких вони викладені; основної частини; висновків; списку використаних джерел; додатків.

Основна частина звіту поділяється на розділи і підрозділи, перелік і послідовність яких визначається змістом програми практики. Обсяг звіту виробничої практики повинен складати 20 – 25 сторінок тексту формату А4, список літератури – 20 – 25 джерел.

Не пізніше трьох днів після закінчення практики студенти подають звіти на кафедру, реєструють їх і передають керівникам від ВНЗ для перевірки і візування. Звіти повертаються на доопрацювання, якщо вони не відповідають встановленим вимогам щодо їх змісту й оформлення.

Захист звітів з практики приймає комісія, яку призначає завідувач кафедри з числа провідних викладачів кафедри.

За результатами захисту студентам за стобальною системою виставляються оцінки, які фіксуються на титульному аркуші звітів, у відомості і в залікових книжках.

4. Виробнича практика бакалаврів напряму підготовки 6.140103 "Туризм"

Виробнича практика необхідна для вивчення, систематизації, закріплення та розширення теоретичних і практичних знань у галузі "Туризм" та застосування цих знань у вирішенні конкретних виробничих завдань, а також для формування знань, умінь та навичок самостійної роботи щодо підготовленості студентів напряму підготовки 6.140103 "Туризм" до самостійної науково-практичної роботи в сучасних умовах.

Метою практики є збирання, оброблення, систематизація та аналіз управлінської інформації; розвиток навичок та вмінь інформаційно-аналітичної, проектно-дослідницької, діагностичної, інноваційної та консалтингової діяльності для вирішення прикладних проблем менеджмен-

ту в підприємницьких організаціях туристичної індустрії, удосконалення системи управління їх діяльністю в сучасних умовах господарювання;

Головними **завданнями** виробничої практики є:

ознайомлення з організаційною структурою підприємства, видами діяльності та послугами, що надаються;

дослідження функціонально-посадових обов'язків провідних спеціалістів у сфері туризму;

ознайомлення із процесом інформаційно-фінансових зв'язків підприємства – документообігом;

вивчення джерел інформації: локальних нормативно-правових актів та звітності за 3 роки для проведення економічного аналізу діяльності туристичного підприємства;

вивчення методики та набуття практичного досвіду планування та аналізу фінансово-господарської діяльності туристичного підприємства;

дослідження процесів використання засобів ПЕОМ у проведенні аналітичної роботи на туристичному підприємстві;

проведення наукових досліджень з розвитку бази практики та ринку туристичних послуг у цілому.

У результаті проходження практики студент повинен:

знати:

законодавство, яке регламентує здійснення підприємницької діяльності в галузі туризму;

мету та порядок надання туристичних послуг;

особливості укладання агентських договорів між суб'єктами туристичної діяльності та іншими суб'єктами господарювання, а також договорів на туристичне обслуговування з туристами;

зміст та показники господарської діяльності туристичного підприємства;

методику аналізу фінансового стану та оцінки платоспроможності підприємства;

склад та структуру статистичної звітності туристичного підприємства;

положення туристичного підприємства на ринку;

стратегію ціноутворення туристичного продукту;

особливості організації робочого середовища, режиму роботи та створення відповідних умов праці в туристичних організаціях;

основні методи підбору персоналу та особливості плинності кадрів на туристичних підприємствах;

уміти:

характеризувати тип (категорію, розрядність) та статус підприємства (дату створення, юридичну адресу, форму власності, належність до певної організаційно-правової форми, основні цілі та обмеження діяльності, загальну стратегію), використовуючи інформацію Статуту, Установчого договору, Ліцензії на право здійснення відповідного виду підприємницької діяльності, Сертифікату відповідності тощо;

характеризувати зміст, призначення та структуру основних стабілізуючих регламентів підприємства (статут, установчий договір, колективний договір, правила внутрішнього трудового розпорядку тощо);

аналізувати всі можливі показники господарської діяльності підприємства в динаміці та за структурою згідно з даними форм статистичної звітності (форма № 1 "Баланс"; форма № 2 "Звіт про фінансові результати", форма "1-Готель", форма "1-Тур");

визначати: форми реалізації спеціальних функцій менеджменту на підприємстві (загальне адміністративне управління підприємством, стратегічний та тактичний рівень); управління операційною (виробничою) діяльністю; управління безпекою; управління логістикою; управління маркетингом; управління кадрами; планування, облік і аналіз господарської діяльності; управління фінансами; управління інвестиціями; управління інноваціями; автоматизацію; інформаційні інноваційні технології; інформаційно-технічне забезпечення управління; управління зовнішньоекономічною діяльністю (за наявністю);

відобразити виробничу структуру підприємства, відокремлювати підрозділи підприємства, їх функції та взаємозв'язки, описувати основні ділові процеси виробничої діяльності на підприємстві;

організувати процес надання туристичних послуг;

визначати найбільш ефективну стратегію управління персоналом на підприємстві.

Зміст практики

Студент-практикант під час проходження бакалаврської виробничої практики повинен здійснити комплексне обстеження об'єкта дослідження за всіма напрямками його діяльності, виявити проблемні питання розвит-

ку туристичного бізнесу, знати процес формування і реалізації туристичного продукту тощо.

Зміст практики відповідає базі проходження виробничої практики і визначається спеціалізацією освітнього ступеня "бакалавр" (туристична діяльність, туризм і рекреація, туризм і дозвілля).

1. Загальна управлінська характеристика підприємства – об'єкта дослідження.

2. Характеристика фінансово-економічної діяльності туристичного підприємства.

3. Характеристика системи управління персоналом на туристичному підприємстві.

4. Характеристика маркетингової діяльності туристичного підприємства.

5. Характеристика інноваційної діяльності на туристичному підприємстві.

Вибір та організація бази виробничої практики

Офіційною основою для проведення виробничої практики є договір, який укладається між університетом та дирекцією підприємства, організації, установи.

Бази практики визначаються на основі попередньої роботи кафедри щодо вивчення їх відповідності таким вимогам: наявність сучасного технічного і технологічного рівня здійснення діяльності, здатність забезпечити послідовність проведення всіх видів практики.

Студенти можуть самостійно з дозволу відповідних кафедр підбрати для себе місце проходження практики, що відповідають вимогам програм.

Бази практики студентів і керівники практики від університету затверджуються наказом ректора університету на основі подання відповідної кафедри за місяць до початку практики.

Керівництво практикою здійснюється провідними викладачами кафедр та висококваліфікованими спеціалістами підприємств-баз практики.

Практика проводиться у відповідності з календарним графіком, який передбачає:

виконання самостійних завдань на конкретному робочому місці;
індивідуальні завдання:

проведення навчальних занять та екскурсій;
оформлення звіту з практики.

Відбуваючи на практику, студент повинен отримати на кафедрі щоденник практики, в якому вказується база практики, керівник практики від підприємства (установи, організації), керівник практики від вузу, завдання та календарний графік практики. Щоденник підписується керівником практики від ВНЗ та деканом факультету.

Заняття та екскурсії під час практики

Під час практики керівники практики від кафедр та від баз практики проводять із студентами консультації, бесіди.

Керівники практики від баз практики організовують студентам-практикантам консультації з фахівцями (начальниками відділів управлінь з культури та туризму, менеджерів з туризму на туристичних підприємствах, фахівців туристичного супроводу та розміщення туристів тощо).

Для ознайомлення з діяльністю баз практики керівники практики від баз практики організують для студентів екскурсії по підрозділах підприємства, організації чи установи, де проводиться практика.

Бажано, щоб керівники практики організовували студентам екскурсії на інші бази практики з оглядовим ознайомленням із роботою туристичного підприємства.

Студентам слід за підсумками екскурсій скласти порівняльну характеристику туристичних підприємств, організацій, що є базами практики, функції і повноваження фахівців, які там працюють.

Вимоги до змісту та оформлення звіту з практики

Результати проходження практики студенти оформляють як письмовий звіт. Він повинен мати чітку побудову, логічну послідовність, переконливу аргументацію, обґрунтованість рекомендацій та висновки.

Звіт складається з титульного аркуша; змісту, який містить назви усіх розділів і підрозділів звіту із зазначенням сторінок, на яких вони викладені; основної частини; висновків; списку використаних джерел; додатків.

Основна частина звіту поділяється на розділи і підрозділи, перелік і послідовність яких визначається змістом програм практики. Обсяг звіту виробничої практики повинен складати 30 – 35 сторінок тексту формату А4, список літератури – 20 – 25 джерел.

Звіт з виробничої практики має таку структуру:

Титульний аркуш (додаток А).

Вступ.

1. Техніко-економічна характеристика підприємства (організації, установи) із зазначенням форми власності, організаційно-управлінської структури, напрямів діяльності з їх коротким описом та перелік одержаних ліцензій на діяльність, що підлягає ліцензуванню.

2. Аналіз господарської діяльності підприємства (організації, установи) за будь-якою методикою.

3. Оцінка положення підприємства (організації, установи) на ринку та напрями його покращення.

4. Спеціальний аналіз за завданням керівника практики від ВНЗ відповідно до навчального плану.

Висновки та рекомендації.

Список використаних джерел.

Додатки:

організаційна структура підприємства (організації, установи);

форми звітності підприємства (організації, установи);

приклад договору про надання туристичних послуг;

посадова інструкція старшого, провідного, головного спеціаліста з туризму;

допоміжні та додаткові таблиці для проведення економічного аналізу діяльності підприємства (організації, установи).

Оформлені звіти і заповнені щоденники студенти подають на перевірку керівникам від бази практики.

Керівники від бази практики ознайомлюються зі звітами. При позитивній оцінці керівники візують звіти на титульних аркушах, складають відгук на звіти студентів у щоденниках практики. У відгуку дають оцінку виконання програми практики, змісту і оформлення звітів.

Не пізніше трьох днів після закінчення практики студенти подають звіти на кафедру, реєструють їх і передають керівникам практики від ВНЗ для перевірки і візування. Звіти повертаються на доопрацювання, якщо вони не відповідають встановленим вимогам щодо їх змісту й оформлення.

Захист звітів з практики приймає комісія, яку призначає завідувач кафедри з числа провідних викладачів кафедри.

За результатами захисту студентам за стобальною системою виставляються оцінки, які фіксуються на титульному аркуші звітів, щоденниках практики, у відомості і в залікових книжках.

Результати виробничої практики обговорюються на засіданнях кафедр, на раді факультету й університету, на науково-методичних конференціях. Виявляються основні недоліки організації і проходження практики, розробляються пропозиції і заходи щодо їх усунення.

5. Науково-дослідна практика бакалаврів напряму підготовки 6.140103 "Туризм"

Науково-дослідна практика бакалаврів базується на основних концептуальних засадах проведення науково-дослідної практики студентів факультету "Міжнародних економічних відносин" Харківського національного економічного університету ім. С. Кузнеця та є обов'язковим компонентом освітньо-професійної програми для здобуття освітнього ступеня "бакалавр" з відповідної спеціальності і має на меті набуття студентом професійних навичок та вмінь здійснення самостійної наукової-дослідної роботи.

Метою науково-дослідної практики є інтеграція всіх видів підготовки, оволодіння методами наукового дослідження і необхідними професійними компетенціями; освоєння форми наукового твору у написанні звіту (перевірка лексичної підготовки); формування навичок ведення самостійної наукової роботи, дослідження та експериментування; збирання, аналіз та узагальнення наукового матеріалу, розроблення оригінальних наукових пропозицій та ідей для підготовки роботи; придбання навичок аналізу своєї праці, формування потреби в постійній самоосвіті; участь у науково-дослідницькій роботі колективів дослідників.

Головними **завданнями** науково-дослідної практики є:

- вивчення різних видів нормативної і наукової літератури;
- підтвердження актуальності і практичної значущості обраної теми;
- визначення мети, завдання, предмета та об'єкта дослідження;
- підготовка публікації або участь у конференції;
- набуття досвіду у дослідженні актуальної наукової проблеми;
- виявлення своїх дослідницьких здібностей;

освоєння специфіки наукового дослідження, порівняно з життєво-емпіричним пізнанням і діагностичним обстеженням;

освоєння елементів понятійного апарату наукової роботи;

освоєння етапів і питань оформлення наукової роботи;

ознайомлення з формами і прийомами організації науково-бібліографічного пошуку (у тому числі за електронними каталогами і через мережу Інтернет);

освоєння методики роботи з будь-якими джерелами, необхідними для написання бакалаврської роботи;

засвоєння правил та вимог до оформлення тексту наукового звіту.

У результаті проходження практики студент повинен:

знати:

інформаційні, літературні наукові джерела з теми, що розробляється;

методи проведення експерименту;

вимоги до оформлення науково-технічної документації;

математичні моделі процесів і явищ, що належать до досліджуваного об'єкта та ін.;

уміти:

планувати майбутню науково-дослідницьку роботу;

аналізувати науково-технічну та фінансово-економічну інформацію;

проводити необхідні експерименти, розрахунки та обробляти отримані результати;

проводити порівняння результатів свого дослідження з вітчизняними та зарубіжними аналогами;

аналізувати наукову і практичну значимість проведених досліджень, а також техніко-економічної ефективності розробки;

формулювати і вирішувати завдання, що виникають під час написання наукової статті або аналітичного огляду;

систематизувати зібраний матеріал;

володіти способами оброблення одержуваних звітних та емпіричних даних та їх інтерпретації;

застосовувати методи наукового пізнання та сучасні освітні технології, володіти методологією та методикою науково-дослідницької роботи;

використовувати сучасні інформаційні технології;

самостійно отримувати, обробляти, зберігати і поширювати наукову інформацію;

користуватися методиками проведення наукових досліджень;
робити обґрунтовані висновки за результатами проведених досліджень, у тому числі у вигляді наукових доповідей та публікацій.

Вибір та організація бази науково-дослідної практики

Основним базовим об'єктом науково-дослідної практики є кафедра туризму. Науково-дослідна практика може проводитися також за додаткової потреби на базі науково-дослідних закладів, відповідних профільних кафедр вищих навчальних закладів, наукових та аналітичних підрозділів підприємств, установ, організацій, відомств, бібліотек тощо, які проводять науково-дослідні роботи чи здійснюють розробки та мають наукові здобутки у сфері наукової проблематики студентів.

Для проходження науково-дослідної практики кафедра туризму залучає студентів безпосередньо для проведення науково-дослідної роботи, підготовки наукових звітів, розробки наукової тематики кафедри.

Зміст практики

Зміст науково-дослідної практики визначається програмою підготовки бакалаврів і відображається в індивідуальному завданні на науково-дослідницьку практику.

Напрями:

ознайомлення з бібліографічною справою і робота зі звітними базами;

виконання спеціального науково-дослідницького завдання.

Види діяльності:

робота, націлена на самостійні наукові висновки;

робота, націлена на оцінку та рецензування результатів наукової діяльності інших суб'єктів наукової діяльності (студентів, магістрантів, аспірантів, докторантів, науковців та ін.);

впровадження і апробація результатів наукової діяльності.

Бібліографічна справа:

вивчення довідково-бібліографічних систем, способів пошуку інформації;

набуття навичок роботи з бібліографічними довідниками, бібліографічного пошуку;

вивчення вимог державних стандартів до бібліографічного опису наукових джерел, законодавчих актів, інших нормативних матеріалів та офіційних документів;

придбання навичок складання науково-бібліографічних списків;

придбання навичок використання бібліографічного опису в наукових працях (статтях, монографіях, рукописах).

Робота з фінансовою та статистичною звітністю:

складання програми і планування емпіричного дослідження;

постановка і формулювання завдань емпіричного дослідження;

визначення об'єкта емпіричного дослідження;

вибір методики емпіричного дослідження;

вивчення статистичних методів збирання й аналізу емпіричних даних;

освоєння різних методик опитування: анкетування й інтерв'ювання (складання анкети, опитування, аналіз та узагальнення результатів);

освоєння методик спостереження і експерименту (складання програми, створення умов, прогнозування та аналіз результатів);

освоєння методик моделювання (аналіз об'єкта моделювання, вибір виду моделі та її складання, використання моделі та інтерпретація отриманих результатів);

придбання навичок застосування емпіричних даних у наукових роботах.

Вимоги до змісту та оформлення звіту з практики

Студенти працюють з базами даних, першоджерелами, монографіями, авторефератами і дисертаційними дослідженнями, консультуються з науковим керівником та викладачами.

Звіт про практику повинен мати таку структуру: титульний аркуш (додаток А); зміст; вступ; основна частина; висновок з практики; бібліографія за майбутньою темою бакалаврської дипломної роботи.

Вступ (містить опис актуальності і доцільності розробки теми виконаної бакалаврської дипломної роботи, опис мети, завдань, об'єкта та предмета дослідження, наукову і практичну значимість роботи).

Основна частина повинна містити огляд літератури за темою майбутньої бакалаврської роботи та виконане спеціальне науково-дослідницьке завдання (за переліком, виданим науковим керівником).

Висновок повинен містити узагальнення та оцінку результатів практики, які включають:

оцінку повноти поставлених завдань;

оцінку рівня проведених науково-практичних досліджень;

оцінку можливості використання результатів науково-практичних досліджень у кваліфікаційній бакалаврській роботі;

характеристику результатів досліджень, викладену, виходячи з доцільності.

Обсяг звіту повинен становити не менше 30 сторінок (без додатків).

Основний результат практики. Студент повинен сформулювати у остаточному вигляді тему бакалаврської дипломної роботи за профілем свого напрямку підготовки; узгодити її з керівником програми підготовки бакалаврів.

Не пізніше трьох днів після закінчення практики студенти подають звіти на кафедру керівникам практики для перевірки і візування. Звіти повертаються на доопрацювання, якщо вони не відповідають встановленим вимогам щодо їх змісту й оформлення.

Захист звітів з практики приймає комісія, яку призначає завідувач кафедри з числа провідних викладачів кафедри.

За результатами захисту студентам за стобальною системою виставляються оцінки, які фіксуються на титульному аркуші звітів, у відомості і в залікових книжках.

6. Переддипломна практика бакалаврів напрямку підготовки 6.140103 "Туризм"

Метою переддипломної практики є набуття студентами професійних компетентностей для подальшого використання їх у реальних виробничих умовах, виховання потреби систематично поновлювати свої знання та творчо їх застосовувати в практичній діяльності.

Головними **завданнями** переддипломної практики є:

набуття практичних навичок роботи з законодавчими та нормативними матеріалами;

проведення бібліографічного пошуку матеріалу щодо конкретної проблеми, критичного аналізу наукової літератури;

узагальнення теоретичних засад та розроблення практичних рекомендацій з підвищення ефективності діяльності туристичних підприємств України;

грамотне та логічне викладення результатів досліджень, наочне подання даних і розрахунків за допомогою таблиць та ілюстрацій.

У результаті проходження практики студент повинен:

знати:

законодавчі та інструктивні документи у сфері туристичної діяльності;

сучасні форми підприємницької діяльності в туризмі;

особливості просування туристичних послуг на ринку;

основні показники господарської діяльності туристичного підприємства;

основні методи підбору персоналу на туристичних підприємствах;

особливості використання реклами у діяльності туристичних підприємств;

специфіку проведення піар-заходів та піар-компаній для підвищення популярності туристичного підприємства на ринку туристичних послуг;

теоретичні та практичні аспекти проведення аналізу продуктів та послуг підприємства за матрицею Бостонської консалтингової групи;

теоретичні та практичні аспекти проведення аналізу діяльності підприємства за матрицею SWOT-аналізу;

уміти:

збирати інформацію стосовно діяльності підприємства, аналізувати та робити висновки на основі зібраної інформації;

працювати із сучасними технологіями збору та аналізу інформації, вміти структурувати дані та відображати їх у таблицях, схемах, рисунках, додатках;

визначати стратегію діяльності підприємства;

визначати місію досліджуваного підприємства;

визначати особливості корпоративної культури досліджуваного підприємства;

визначати ефективну стратегію управління персоналом на підприємстві;

проводити аналіз маркетингової діяльності досліджуваного підприємства;

проводити аналіз продуктів досліджуваного підприємства за матрицею Бостонської консалтингової групи;

проводити аналіз діяльності підприємства за матрицею SWOT-аналізу.

Зміст практики

Виконання індивідуальних завдань під час проходження переддипломної практики є необхідним етапом підготовки студентів до написання дипломної бакалаврської роботи. Під час виконання завдань поглиблюються та закріплюються теоретичні знання з усіх дисциплін навчального плану, відбувається збір інформації та практична підготовка до виконання дипломної роботи. До початку практики студент разом із викладачем-керівником дипломної роботи визначають об'єкт дослідження, складають перелік питань, які повинні входити до розділів плану дипломної роботи. Згідно з розробленим планом дипломної роботи визначається обсяг інформаційних матеріалів, що повинні бути зібрані, систематизовані та проаналізовані у процесі проходження практики.

Зміст, кількість та обсяг практичного матеріалу, що збирається студентом під час практики, залежить від теми дипломної роботи, типу і виду об'єкта дослідження, мети, що ставиться під час написання дипломної роботи і погоджується студентом з керівником.

Студентам також пропонується виконати індивідуальні завдання, які пов'язані не тільки з написанням дипломної роботи, а і з виконанням конкретних досліджень на замовлення готелю, закладу ресторанного господарства, туристичної фірми, тематикою науково-дослідних робіт, що проводяться кафедрою і можуть входити до наукового розділу дипломної роботи.

Після закінчення практики студент звітується перед керівником про виконання індивідуальних завдань. Форма звіту – таблиці, графіки, схеми, інші письмові матеріали, що містять інформацію про об'єкт дослідження, письмовий аналіз поданих матеріалів.

Вимоги до змісту та оформлення звіту з практики

Звіт повинен носити аналітичний характер, тобто містити узагальнені висновки про основні види діяльності базового підприємства та напрями діяльності, за якими студент пише дипломну роботу. Також звіт

повинен мати відповідні попередні розрахунки та думки практиканта щодо удосконалення різних сторін управління діяльністю підприємства, плани заходів по усуненню виявлених недоліків.

Звіт з переддипломної практики повинен мати 35 – 40 стор. друкованого тексту (без додатків, що містять форми звітності).

Звіт про практику повинен мати таку структуру: титульний аркуш (додаток А); зміст; вступ; основна частина; висновки; список використаних джерел; додатки.

У **вступі** розкривається сутність і стан досліджуваного питання, мета та завдання переддипломної практики, визначається предмет та об'єкт дослідження.

Основна частина повинна містити характеристику досліджуваного підприємства, аналіз його фінансово-господарської діяльності та аналіз досліджуваної проблеми (вказується проблема за обраною темою дипломної роботи, перелік питань узгоджується з керівником практики від ВНЗ). Основні розділи повинні мати відповіді на всі питання програми практики. Після розглядання кожного питання треба наводити висновки, вказувати недоліки, резерви підвищення ефективності роботи підприємства та пропонувати заходи щодо поліпшення роботи об'єкта дослідження.

У **висновку** наводиться стисла інформація за усіма розділами, виконаними у звіті. Особливу увагу треба приділити недолікам, "вузьким місцям", резервам підвищення використання потенціалу туристичного підприємства, взаємодії і взаємозалежності показників з іншими техніко-економічними і фінансовими показниками, оцінити ефективність роботи підприємства.

Список використаних джерел має становити не менше 35-ти найменувань.

До **додатків** доцільно включати допоміжний матеріал, необхідний для повноти сприйняття інформації: форми статистичної і бухгалтерської звітності; таблиці допоміжних цифрових даних; опис алгоритмів і програм вирішення задач на ЕОМ, які розроблені в процесі виконання роботи; ілюстрації допоміжного характеру.

Оформлені звіти і заповнені щоденники студенти подають на перевірку керівникам від бази практики. Керівники від бази практики ознайом-

люються зі звітами. У разі позитивної оцінки керівники візують звіти на титульних аркушах, складають відгук на звіти студентів у щоденниках практики. У відгуку дають оцінку виконання програми практики, змісту і оформлення звіту.

Не пізніше трьох днів після закінчення практики студенти подають звіти на кафедру, реєструють їх і передають керівникам від ВНЗ для перевірки і візування. Звіти повертаються на доопрацювання, якщо вони не відповідають встановленим вимогам щодо їх змісту й оформлення.

Захист звітів з практики приймає комісія, яку призначає завідувач кафедри з числа провідних викладачів кафедри.

За результатами захисту студентам за стобальною системою виставляються оцінки, які фіксуються на титульному аркуші звітів, у відомості і в залікових книжках.

Результати виробничої практики обговорюються на засіданнях кафедр, раді факультету і університету, науково-методичних конференціях. Виявляються основні недоліки організації і проходження практики, розробляються пропозиції і заходи щодо їх усунення.

7. Науково-дослідна практика магістрів спеціальності 8.14010301 "Туризмознавство"

Науково-дослідна практика магістрів базується на основних концептуальних засадах проведення науково-дослідної практики студентів факультету "Міжнародних економічних відносин" Харківського національного економічного університету ім. С. Кузнеця та є обов'язковим компонентом освітньо-професійної програми для здобуття освітнього ступеню "магістр" з відповідної спеціальності і має на меті набуття студентом професійних навичок та вмінь здійснення самостійної наукової-дослідної роботи.

Метою науково-дослідної практики є набуття студентами досвіду самостійної науково-дослідної роботи та опрацювання методики її проведення, поглиблення теоретичних знань у сфері економічних відносин, підбір фактичного матеріалу для написання випускної магістерської роботи, формування вмінь і навичок опрацювання наукових та інформаційних джерел.

Основними **завданнями** науково-дослідної практики магістрів є:

- вивчення теоретичних класичних джерел за обраною науковою проблемою, пов'язаною зі спеціалізацією кафедри та відповідно до наукової проблеми дослідження щодо майбутньої магістерської роботи;
- визначення стану розробки питань обраної наукової проблеми у вітчизняній та іноземній літературі;
- ознайомлення зі структурою, науковою проблематикою та результатами наукової роботи академічних і галузевих інститутів та їх провідних спеціалістів щодо обраного напрямку досліджень;
- визначення структури та основних завдань магістерського дослідження;
- оволодіння методикою оброблення та аналізу статистичних даних;
- апробація основних теоретичних та практичних рекомендацій магістерської роботи (у формі виступів на конференціях, написання наукових статей, рекомендацій до органів влади й управління тощо).

Науково-дослідна практика повинна відповідати напряму наукових досліджень студента магістратури. Під час такої практики надається можливість використати нові методи та отримати необхідні результати досліджень, що їх проводить студент під час написання магістерської роботи.

У результаті проходження практики студент повинен:

знати:

інформаційні, літературні наукові джерела з теми магістерської роботи;

методи проведення експерименту;

вимоги до оформлення науково-технічної документації;

математичні моделі процесів і явищ, що належать до досліджуваного об'єкта та ін.;

уміти:

здійснювати літературний пошук, бібліографічний огляд наукових джерел;

обґрунтовувати актуальність теми дослідження;

чітко визначати мету і завдання дослідження;

оперувати понятійним апаратом;

володіти науковими методами пізнання;

визначати об'єкт, предмет дослідження;

формулювати гіпотезу, доводити або спростовувати її достовірність;

обґрунтовувати наукову новизну і практичну значущість дослідження;

оформляти результати дослідження у числових і графічних формах;

захищати результати свого дослідження у відповідній формі.

Вибір та організація бази науково-дослідної практики

Основним базовим об'єктом науково-дослідної практики є кафедра туризму. Науково-дослідна практика може проводитися також за додаткової потреби на базі науково-дослідних закладів, відповідних профільних кафедр вищих навчальних закладів, наукових та аналітичних підрозділів підприємств, установ, організацій, відомств, бібліотек тощо, які проводять науково-дослідні роботи чи здійснюють розроблення та мають наукові здобутки у сфері наукової проблематики студентів.

Для проходження науково-дослідної практики кафедра туризму залучає студентів безпосередньо до проведення науково-дослідної роботи, підготовки наукових звітів, розроблення наукової тематики кафедри.

Зміст практики

Основні завдання науково-дослідної практики відображаються в індивідуальному графіку, який ведеться за формою, наведеною у додатку В, з дотриманням визначених у ньому термінів виконання завдань.

Студент здійснює відмітки та записує зміст і обсяг виконаної роботи, а також її результати протягом усієї практики. Фактичне виконання засвідчують науковий керівник та керівник практики від кафедри з відміткою про вчасність його подання.

Вимоги зо змісту та оформлення звіту з практики

Студенти працюють з базами даних, першоджерелами, монографіями, авторефератами і дисертаційними дослідженнями, консультуються з науковим керівником та викладачами.

Звіт з науково-дослідної практики повинен мати 35 – 40 стор. друкованого тексту.

Звіт з науково-дослідної практики повинен містити: титульний аркуш (додаток А), індивідуальний графік практики (додаток В), зміст, вступ, основну частину (розділи, параграфи, висновки по кожному розділу); висновки (загальні за результатами дослідження); список використаних джерел; додатки (за результатами дослідження).

Вступ розкриває сутність і стан наукової проблеми, її значущість, обґрунтування необхідності проведення дослідження – зокрема, актуальність теми, встановлює мету, завдання, об'єкт та предмет дослідження, методи дослідження, наукову новизну, практичне та теоретичне значення одержаних результатів, експериментальну базу дослідження, апробацію результатів наукового дослідження, публікації за темою дослідження.

Актуальність теми. Висвітлення актуальності не повинно бути багатослівним. Достатньо кількома реченнями висловити головну сутність проблеми або наукового завдання.

Об'єкт дослідження – це процес або явище, що породжує проблемну ситуацію й обране для вивчення.

Предмет дослідження міститься в межах об'єкта. Об'єкт і предмет дослідження як категорії наукового процесу співвідносяться між собою як загальне і часткове. В об'єкті виділяється та його частина, яка є предметом дослідження. Саме на нього спрямована увага дослідника, оскільки предмет дослідження визначає тему наукового дослідження, винесену на титульний аркуш як і її назва.

Мета і завдання дослідження. Не слід формулювати мету як "Вивчення...", "Дослідження...", оскільки ці слова вказують на засіб мети, а не на саму мету. Формулювати завдання, які необхідно вирішити для досягнення мети, потрібно якомога ретельніше, оскільки описання їх вирішення становить зміст розділів роботи. Це звичайно роблять у формі перерахунку (вивчити, списати, встановити, виявити, вивести залежність тощо).

Методи дослідження. Подають перелік використаних методів дослідження для досягнення поставленої у роботі мети. Перерахувати їх потрібно не відірвано від змісту роботи, а коротко та змістовно визначаючи, що саме досліджується тим чи іншим методом, зокрема, аналіз першоджерел, порівняння та класифікація теоретичних і експериментальних даних, графічні методи, метод математичної статистики тощо.

Наукова новизна одержаних результатів. Подають коротку анотацію нових наукових положень (рішень), запропонованих науковцем особисто. Необхідно показати відмінність одержаних результатів від відомих раніше, описати ступінь новизни (вперше одержано, удосконалено, набуло подальшого розвитку).

Усі наукові положення з урахуванням досягнутого ними рівня новизни є теоретичною основою (фундаментом) вирішеної у звіті наукової проблеми (наукового завдання).

Практичне значення одержаних результатів. У науковому звіті необхідно подати відомості про наукове використання результатів дослідження або рекомендації щодо практичного їх використання. Відзначаючи практичну цінність здобутих результатів, необхідно подати інформацію про ступінь їх готовності до використання або масштабів використання.

Основна частина наукового звіту складається з розділів та параграфів. Кожний розділ починається з нової сторінки. У кінці кожного розділу формуються висновки зі стислим викладенням наведених у розділі наукових і практичних результатів, що дає змогу вивільнити загальні висновки від другорядних подробиць.

У розділах основної частини подають:

огляд літератури за темою та вибір напрямів досліджень;

виклад загальної методики й основних методів досліджень;

експериментальну частину та методику досліджень;

відомості про проведені теоретичні й (або) експериментальні дослідження;

аналіз і узагальнення результатів досліджень.

В огляді літератури окреслюються основні етапи розвитку наукової думки за проблемою. Стисло й критично висвітлюючи роботи попередників, відзначаючи ті питання, що залишились невирішеними. Бажано закінчити цей розділ коротким резюме стосовно необхідності проведення досліджень у даному напрямі. Загальний обсяг огляду літератури не повинен перевищувати 20 % обсягу основної частини наукового звіту.

У другому розділі, як правило, обґрунтовують вибір напряму досліджень, наводять методи вирішення завдань і їх порівняльні оцінки, розробляють загальну методику проведення наукових досліджень

У наступних розділах з вичерпною повнотою викладають результати власних досліджень автора з висвітленням того нового, що він вно-

силь у розроблення проблеми. Автор повинен давати оцінку повноти вирішення поставлених завдань, оцінку достовірності одержаних результатів, їх порівняння з аналогічними результатами вітчизняних і зарубіжних праць, обґрунтування потреби додаткових досліджень.

У **висновку** викладають найважливіші наукові та практичні результати, одержані у роботі, які повинні містити формулювання розв'язаної наукової проблеми (завдання), її значення для науки та практики. Далі формулюють висновки та рекомендації щодо наукового і практичного використання здобутих результатів.

Список використаних джерел має становити не менше 35-ти найменувань.

До **додатків** доцільно включати допоміжний матеріал, необхідний для повноти сприйняття інформації.

Не пізніше трьох днів після закінчення практики студенти подають звіти на кафедру, реєструють їх і передають керівникам від ВНЗ для перевірки і візування. Звіти повертаються на доопрацювання, якщо вони не відповідають встановленим вимогам щодо їх змісту й оформлення.

Захист звітів з практики приймає комісія, яку призначає завідувач кафедри з числа провідних викладачів кафедри.

За результатами захисту студентам за стобальною системою виставляються оцінки, які фіксуються на титульному аркуші звітів, у відомості і в залікових книжках.

8. Виробнича практика магістрів спеціальності 8.14010301 "Туризмознавство"

Метою виробничої практики є формування професійних навичок, умінь щодо прийняття самостійних рішень у процесі здійснення туристичної діяльності шляхом виконання різноманітних обов'язків відповідно до обраної професійної діяльності в умовах функціонування туристичних підприємств, а також у закріпленні теоретичних знань, отриманих під час вивчення базових та вибіркових дисциплін професійної підготовки магістрів за спеціальністю "Туризмознавство".

Головними **завданнями** виробничої практики є:

поглиблення, розширення, систематизація та закріплення знань з курсів загальнотеоретичної, загальноекономічної та спеціальної підготовки;

ознайомлення з організаційною структурою підприємства, видами діяльності та послугами, що надаються;

ознайомлення з функціонально-посадовими обов'язками провідних спеціалістів у сфері туризму;

дослідження порядку інформаційно-фінансових зв'язків підприємства – документообігу;

ознайомлення з джерелами інформації: локальними нормативно-правовими актами та звітністю підприємства за 3 роки для проведення економічного аналізу діяльності туристичного підприємства;

вивчення методики та придбання практичного досвіду планування та аналізу фінансової діяльності підприємства;

ознайомлення з використанням сучасних інформаційних технологій у проведенні аналітичної роботи на підприємстві;

проведення наукових досліджень з розвитку бази практики та ринку туристичних послуг у цілому.

У результаті проходження практики студент повинен:

знати:

основи організації виробництва туристичного продукту різними підприємствами туристичної індустрії (туроператорами, турагентствами, підприємствами розміщення, харчування, розваг тощо);

функції управлінських організацій у сфері туризму обласного, міського та районного рівнів;

нормативно-правову базу туристичної діяльності;

функціональні обов'язки окремих штатних посад у туристичних організаціях та підприємствах (стажувальник, менеджер, адміністратор тощо);

технологію обслуговування туристів різними суб'єктами туристичної індустрії;

уміти:

працювати із сучасними технологіями збору та аналізу інформації; структурувати дані та відображати їх у таблицях, схемах, рисунках, додатках;

збирати інформацію стосовно діяльності підприємства, аналізувати та робити висновки на основі зібраної інформації;

організувати власний робочий час, виділяти серед виробничих завдань першочергові;

виконувати основні технологічні операції з обслуговування клієнтів на підприємствах туристичної індустрії;

працювати з джерелами інформації: довідкової, нормативно-правової, комп'ютерної;

працювати із різними категоріями клієнтів, зокрема іноземних – визначати стратегію діяльності підприємства;

визначати місію досліджуваного підприємства;

визначати особливості корпоративної культури досліджуваного підприємства;

проводити аналіз маркетингової діяльності досліджуваного підприємства;

проводити аналіз діяльності підприємства за матрицею сприятливого – несприятливого зовнішнього середовища.

Зміст практики

Студент-практикант під час проходження магістерської виробничої практики повинен здійснити комплексне обстеження об'єкта дослідження за всіма напрямками його діяльності, виявити проблемні питання менеджменту та перспективи вирішення існуючих управлінських проблем.

Зміст практики відповідає базі проходження виробничої практики і визначається спеціалізацією освітньо-кваліфікаційного рівня "магістр" (туристична діяльність, туризм і рекреація, туризм і дозвілля).

1. Загальна характеристика туристичного підприємства – об'єкта дослідження.

Охарактеризувати тип (категорію, розрядність) та статус підприємства (дату створення, юридичну адресу, форму власності, належність до певної організаційно-правової форми, основні цілі й обмеження діяльності, загальну стратегію, види підприємницької діяльності), використовуючи інформацію Статуту, Установчого договору, Ліцензії на право здійснення відповідного виду підприємницької діяльності, Сертифікату відповідності тощо. Визначити стратегічні одиниці бізнесу підприємства.

Оцінити вигідність місця розташування підприємства з точки зору характеру бізнесу, зручності для клієнтів тощо.

Оцінити внутрішній вигляд будівлі та інтер'єру приміщень підприємства, відповідність стандартам (надати, по можливості, в додатках фото, відео, інші інформаційні матеріали підприємства).

Проаналізувати всі можливі показники господарської діяльності підприємства в динаміці (за два – три роки) та за структурою, згідно з даними форм статистичної звітності, побудувавши аналітичні таблиці, графіки, діаграми;

провести аналіз асортименту турпродуктів та послуг;

дати пропозиції щодо поліпшення туристичної пропозиції та розширення географії подорожей фірмою.

2. Характеристика організаційної структури управління підприємством.

Визначити вищий, середній і низовий рівні управління на підприємстві та їх функціональне призначення. Розробити схему організаційної структури управління підприємством, визначити недоліки та переваги, запропонувати основні напрями її вдосконалення.

3. Характеристика фінансово-економічної діяльності підприємства.

Дослідити обсяг пропозиції послуг туристичного підприємства; проаналізувати трудові ресурси туристичного підприємства та показники плану з праці і заробітної плати; проаналізувати в динаміці доходи, поточні витрати та прибуток туристичного підприємства; дослідити та проаналізувати фінансові ресурси підприємства (стан та структуру майна, обсяг оборотних коштів та ефективність їх використання, платоспроможність та фінансову стійкість).

4. Характеристика маркетингової діяльності підприємства.

Охарактеризувати систему маркетингу підприємства. Оцінити ефективність маркетингової діяльності підприємства.

5. Характеристика системи управління персоналом на туристичному підприємстві.

Аналіз управління персоналом на підприємстві. Ознайомлення зі штатним розкладом працівників та їх посадовими інструкціями (надати приклади посадових інструкцій). Дослідити систему підбору, розстановки та підготовки кадрів на підприємстві.

Вибір та організація бази виробничої практики

Офіційною основою для проведення виробничої практики є договір, який укладається між університетом та дирекцією підприємства, організації, установи.

Забезпечення студентів базами практики здійснюють учбова частина, деканати і відповідні кафедри. Бази практики визначаються на основі попередньої роботи кафедри щодо вивчення їх відповідності таким вимогам: наявність сучасного технічного і технологічного рівня здійснення діяльності, здатність забезпечити послідовність проведення всіх видів практики.

Студенти можуть самостійно з дозволу відповідних кафедр підбрати для себе місце проходження практики, що відповідають вимогам програм.

Бази практики студентів і керівники практики від університету затверджуються наказом ректора університету на основі подання відповідної кафедри за місяць до початку практики.

Керівництво практикою здійснюється провідними викладачами кафедр та висококваліфікованими спеціалістами підприємств – баз практики.

Практика проводиться відповідно з календарним графіком, який передбачає:

- виконання самостійних завдань на конкретному робочому місці;
- індивідуальні завдання;
- проведення навчальних занять та екскурсій;
- оформлення звіту про практику.

Вибуваючи на практику студент повинен отримати на кафедрі щоденник практики, в якому вказується база практики, керівник практики від підприємства (установи, організації), керівник практики від вузу, завдання та календарний графік практики. Щоденник підписується керівником практики від ВНЗ та деканом факультету.

Заняття та екскурсії під час практики

Під час практики керівники практики від кафедр та від баз практики проводять із студентами консультації, бесіди.

Керівники практики від баз практики організують студентам-практикантам консультації з фахівцями (начальниками відділів управлінь з культури та туризму, менеджерами з туризму на туристичних підприємствах, фахівцями туристичного супроводу та розміщення туристів тощо).

Для ознайомлення з діяльністю баз практики керівники практики від баз практики організують для студентів екскурсії по підрозділах підприємства (організації, установи), де проводиться практика.

Багато, щоб керівники практики організували студентам екскурсії в центральні та інші бази практики з оглядовим ознайомленням із роботою туристичного підприємства.

Студентам слід за підсумками екскурсій скласти порівняльні характеристики організацій, функцій і повноважень фахівців з туризму в різних установах і в різних сферах.

Вимоги до змісту та оформлення звіту з практики

Результати проходження практики студенти оформляють як письмовий звіт. Він повинен мати чітку побудову, логічну послідовність, переконливу аргументацію, обґрунтованість рекомендацій та висновки.

Звіт складається з титульного аркуша; змісту, який містить назви усіх розділів і підрозділів звіту із зазначенням сторінок, на яких вони викладені; основної частини; висновків; списку використаних джерел; додатків.

Основна частина звіту поділяється на розділи і підрозділи, перелік і послідовність яких визначається змістом програм практики. Обсяг звіту виробничої практики повинен складати 35 – 40 сторінок тексту формату А4, список літератури – 30 – 35 джерел.

Рекомендована така структура звіту:

Вступ:

1. Загальна характеристика підприємства.
2. Характеристика організаційної структури управління підприємством.
3. Аналіз фінансово-економічної діяльності підприємства (організації, установи) за будь-якою методикою.
4. Характеристика маркетингової діяльності підприємства.
5. Характеристика системи управління персоналом на підприємстві.

Висновки.

Список літератури.

Додатки.

Оформлені звіти і заповнені щоденники студенти подають на перевірку керівникам від бази практики.

Керівники від бази практики ознайомлюються зі звітами. У разі позитивної оцінки керівники візують звіти на титульних аркушах і завіряють їх печаткою, складають відзив на звіти студентів у щоденниках практики.

У відзиві даються оцінки виконання програми практики, змісту і оформлення звітів.

Не пізніше трьох днів після закінчення практики студенти подають звіти на кафедру, реєструють їх і передають керівникам від ВНЗ для перевірки і візування. Звіти повертаються на доопрацювання, якщо вони не відповідають встановленим вимогам щодо їх змісту й оформлення.

Захист звітів з практики приймає комісія, яку призначає завідувач кафедри з числа провідних викладачів кафедри.

За результатами захисту студентам за стобальною системою виставляються оцінки, які фіксуються на титульному аркуші звітів, у відомості і в залікових книжках.

Результати виробничої практики обговорюються на засіданнях кафедр, на раді факультету і університету, на науково-методичних конференціях. Виявляються основні недоліки організації і проходження практики, розробляються пропозиції і заходи щодо їх усунення.

9. Переддипломна практика магістрів спеціальності 8.14010301 "Туризмознавство"

Переддипломна практика магістрів базується на основних концептуальних засадах проведення переддипломної практики студентів факультету "Міжнародних економічних відносин" Харківського національного економічного університету ім. С. Кузнеця та є обов'язковим компонентом освітньо-професійної програми для здобуття освітнього ступеня "магістр" з відповідної спеціальності і має на меті набуття студентом професійних навичок та вмінь здійснення самостійної наукової-дослідної роботи.

Переддипломна практика є загальним підсумком підготовки студентів перед виконанням дипломної роботи. Під час цієї практики поглиблюються й закріплюються теоретичні знання з усіх дисциплін навчального плану, ведеться підготовка виконання дипломної роботи.

Мета переддипломної практики – поглиблення та розширення теоретичних і практичних знань у галузі туризму та економіко-виробничої діяльності туристичних підприємств та установ; формування умінь, навичок та необхідних компетенцій для прийняття самостійних рішень; застосування надбаних теоретичних та практичних знань під час виконання фінансово-економічних розрахунків; практична підготовка до самостійної діяльності.

Головними **завданнями** переддипломної практики є:

- оволодіння новітніми технологіями, навичками роботи на одному з робочих місць підприємства туристичної індустрії;
- отримання цілісного уявлення про роботу підприємства, що працює в індустрії туризму, за допомогою вивчення функціональної взаємодії підрозділів і зв'язків з "зовнішнім середовищем";
- закріплення і поглиблення знань, отриманих в період проходження усіх видів практик;
- отримання навичок самостійного вирішення завдань, що стоять перед штатними працівниками підприємств, діяльність яких вивчається;
- вивчення практичних методів аналізу і організації роботи фахівців того або іншого сектору туристичної індустрії і можливості їх оптимізації на основі отриманих теоретичних знань;
- участь в організаційно-масових заходах і розвиток практики ділового спілкування з фахівцями і керівниками бази практики;
- виявлення проблем, що мають місце на підприємствах індустрії туризму;
- підготовка практичного і аналітичного матеріалу для виконання дипломної роботи.

У результаті проходження практики студент повинен:

знати:

- стан розвитку туристичної галузі України;
- законодавство в сфері туризму;
- перелік статистичних показників, що відображають діяльність туристичних підприємств;
- функціональні обов'язки керівників та інших фахівців туристичних підприємств;
- порядок надання туристичних послуг;
- порядок укладання договорів в процесі надання туристичних послуг;
- технології менеджменту в управлінні операційними процесами на туристичних підприємствах та організаціях;

уміти:

- аналізувати стан сучасної наукової проблеми;
- обирати методи та методики теоретичного та практичного дослідження;
- систематизувати й обробляти статистичні дані;

застосовувати на практиці теоретичні й практичні професійні знання;
керувати роботою підприємств та організацій, приймати відповідальність за свої рішення в межах професійної компетенції;

організовувати та проводити ділові зустрічі і переговори з партнерами та іншими суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності, підтримувати ділові контакти, використовуючи сучасні технічні засоби, засоби зв'язку та інформаційні технології;

з'ясовувати причинно-наслідкові зв'язки, аналізувати й узагальнювати зовнішню і внутрішню управлінську інформацію для здійснення планування, організації, мотивування працівників та контролю за діяльністю підлеглих у підрозділах підприємств та організацій;

ефективно використовувати інструментарій і технології сучасного менеджменту в управлінні операційними процесами в підрозділах туристичних підприємств та організацій, формувати й удосконалювати систему менеджменту підприємства.

Зміст практики

Зміст практики закріплюється в індивідуальному завданні на практику, розробленому керівником спільно зі студентом. Індивідуальне завдання включається в програму переддипломної (практики, відповідає науковому напрямку та націлене на підготовку та написання дипломної роботи. Індивідуальне завдання студенту-практиканту передбачає:

вивчення законодавчих і нормативно-правових документів за темою дипломної роботи;

вивчення методичних рекомендацій кафедри до оформлення та написання дипломної роботи;

аналіз наукової літератури за темою дипломної роботи;

аналіз фактичного матеріалу за темою дипломної роботи;

вивчення та застосування певних математичних методів з метою підготовки рахункового розділу дипломної роботи;

розроблення та впровадження рекомендацій з оптимізації діяльності об'єкта дослідження.

Вимоги до змісту та оформлення звіту з практики

Звіт з переддипломної практики повинен мати 40 – 45 стор. друкованого тексту (без додатків, що містять форми звітності).

Звіт з переддипломної практики повинен містити такі розділи:

титульний аркуш з підписами студента, керівника практики від організації і від інституту (додаток А), зміст, вступ, розділи основної частини, висновки, список використаних джерел, додатки.

У **вступі** розкривається сутність і стан досліджуваного питання, мета та завдання переддипломної практики, визначається об'єкт та предмет дослідження.

Основні розділи повинні мати письмові відповіді на питання програми практики. Після розглядання кожного питання треба наводити висновки, вказувати недоліки, резерви підвищення ефективності роботи підприємства та пропонувати заходи щодо поліпшення роботи об'єкта дослідження.

У **висновках** наводиться стисла інформація за усіма розділами, виконаними у звіті.

Список використаних джерел має становити не менше 45-ти найменувань.

До **додатків** доцільно включати допоміжний матеріал, необхідний для повноти сприйняття інформації: форми статистичної бухгалтерської звітності; таблиці допоміжних цифрових даних; опис алгоритмів і програм вирішення задач на ЕОМ, які розроблені в процесі виконання роботи; ілюстрації допоміжного характеру.

Оформлені звіти і заповнені щоденники студенти подають на перевірку керівникам від бази практики.

Керівники від бази практики ознайомлюються зі звітами. У разі позитивної оцінки керівники візують звіти на титульних аркушах, складають відгук на звіти студентів у щоденниках практики. У відгуку дається оцінка виконання програми практики, змісту і оформлення звітів.

Не пізніше трьох днів після закінчення практики студенти подають звіти на кафедру, реєструють їх і передають керівникам від ВНЗ для перевірки і візування. Звіти повертаються на доопрацювання, якщо вони не відповідають встановленим вимогам щодо їх змісту й оформлення.

Захист звітів з практики приймає комісія, яку призначає завідувач кафедри з числа провідних викладачів кафедри.

За результатами захисту студентам за стобальною системою виставляють оцінки, які фіксують на титульному аркуші звітів, у відомості і в залікових книжках.

Студенти, які отримали негативні оцінки з практики або не пройшли практику без поважних причин, відраховуються з університету.

Результати виробничої практики обговорюються на засіданнях кафедр, раді факультету і університету, науково-методичних конференціях. Виявляються основні недоліки організації і проходження практики, розробляються пропозиції і заходи щодо їх усунення.

10. Критерії оцінювання захисту результатів практики

Оцінка 100 балів ставиться за глибоке висвітлення поставлених програмою практики питань. Під час написання звіту студент застосовує системні знання навчального матеріалу, передбачені навчальною програмою. Усі питання розкриті повністю як з використанням типового алгоритму, так і за самостійно розробленим алгоритмом. Усі висновки обґрунтовані і викладені автором самостійно. Робота повинна бути написана акуратно, логічно, послідовно. Усі таблиці, графіки, діаграми, формули повинні бути оформлені згідно з усіма вимогами. Під час захисту звіту студент показує чітке володіння понятійним апаратом, методиками аналізу, вміння використовувати їх для прийняття управлінських рішень у сфері туризму.

Оцінка 95 балів ставиться за глибоке висвітлення поставлених питань. Під час написання звіту студент застосовує системні знання навчального матеріалу, передбачені навчальною програмою. Усі питання розкриті повністю з використанням типового алгоритму. Усі висновки обґрунтовані і викладені автором самостійно. Робота повинна бути написана охайно, логічно, послідовно. Усі таблиці, графіки, діаграми, формули повинні бути оформлені згідно з усіма вимогами. Під час захисту звіту студент показує чітке володіння понятійним апаратом, методиками аналізу, вміння використовувати їх для прийняття управлінських рішень у сфері туризму.

Оцінка 90 балів ставиться за повне висвітлення питань звіту. Усі питання розкриті з використанням типового алгоритму. Студент під час написання звіту припускає незначні випадкові погрішності, які не надають суттєвого впливу на повноту та змістовність роботи. Звіт написаний акуратно і послідовно, оформлення відповідає всім вимогам. Під час захис-

ту роботи студент показує в цілому добре володіння понятійним апаратом, методиками аналізу, вміння використовувати їх для прийняття управлінських рішень у сфері туризму.

Оцінка 85 балів. Основні питання звіту розкриті схематично, з використанням типового алгоритму. У тексті є помилкові положення та висновки. Робота написана акуратно і послідовно, оформлення відповідає всім вимогам. Під час захисту звіту студент показує в цілому добре володіння матеріалом.

Оцінка 80 балів. Основні питання звіту розкриті схематично, з використанням типового алгоритму. У тексті є помилкові положення та висновки. У роботі недостатньо використовується статистичний матеріал, графіки, діаграми, таблиці. Висновки зроблено з незначними помилками або без узагальнень. Робота написана охайно, оформлення частково відповідає всім вимогам. Під час захисту роботи студент показує в цілому добре володіння матеріалом, але допускає незначні помилки.

Оцінка 75 балів. Зміст звіту частково відповідає наведеному плану. Основні питання теми недостатньо розкриті, викладені схематично. У тексті є помилкові положення та висновки, недостатньо використовується статистичний матеріал, відсутні графіки, діаграми, таблиці. Текст написаний не досить грамотно, оформлення роботи не відповідає вимогам, які до неї ставляться. Під час захисту роботи студент допускає значні помилки.

Оцінка 70 балів. Зміст розділів звіту не відповідає наведеному плану. Основні питання не розкриті, викладені схематично. У тексті є помилкові положення та висновки, не використовується статистичний матеріал, відсутні графіки, діаграми, таблиці. Висновки зроблено зі значними помилками і без узагальнень. Текст написаний неграмотно, оформлення роботи не відповідає вимогам, які до неї ставляться. Під час захисту звіту студент показує низький рівень володіння матеріалом і допускає значні помилки.

Оцінка 65 балів. Зміст розділів звіту не відповідає наведеному плану. Основні питання не розкриті, викладені схематично. Робота написана на основі старих літературних джерел з використанням застарілого статистичного матеріалу. У тексті є помилкові положення та висновки, не використовується статистичний матеріал, відсутні графіки, діаграми, таблиці. У висновках допущені суттєві погрішності або помилки, які впли-

вають на зміст відповіді. Текст написаний неграмотно, оформлення роботи не відповідає вимогам, які до неї ставляться. Під час захисту звіту студент показує низький рівень володіння матеріалом і допускає значні помилки.

Оцінка 60 балів. Зміст розділів звіту не відповідає наведеному плану. Робота не несе самостійного характеру. Основні питання не розкриті, викладені схематично. Робота написана на основі старих літературних джерел з використанням застарілого статистичного матеріалу. У тексті є помилкові положення та висновки, відсутні графіки, діаграми, таблиці. У висновках допущені суттєві погрішності або помилки, які впливають на зміст відповіді. Текст написаний неграмотно, оформлення роботи не відповідає вимогам, які до неї ставляться. Під час захисту звіту студент показує низький рівень володіння матеріалом і допускає значні помилки.

Оцінка 50 балів ставиться студенту за неспроможність написати звіт згідно з усіма вимогами. Студент стикається зі значними труднощами під час аналізу туристичних підприємств.

Оцінка 40 балів ставиться студенту, який не спромігся написати звіт згідно з усіма вимогами, не зміг проаналізувати та порівняти економічні явища і процеси.

Оцінка 1 – 30 балів ставиться за невиконане завдання взагалі.

Підсумкова оцінка з практики визначається відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ (табл. 10.1).

Таблиця 10.1

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно	не зараховано
1 – 34	F		

Оцінки за цією шкалою заносяться до відомостей обліку успішності, індивідуального навчального плану студента та іншої академічної документації.

Рекомендована література

1. Быкова Т. А., Вялова Л. М., Санкина Л. В. Делопроизводство : учебник / Т. А. Быкова, Л. М. Вялова, Л. В. Санкина / под общ. ред. проф. Т. В. Кузнецовой. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : МЦФЭР, 2006. – 560 с.

2. Галузевий стандарт вищої освіти України. Освітньо-професійна програма підготовки магістра напряму 0501 – "Економіка і підприємництво". – Київ : МОНУ, 2002. – 50 с.

3. Гончарова Н. І. Документацій не забезпечення менеджменту : навч. посіб. / Н. І. Гончарова. – Київ: Центр навчальної літератури, 2006. – 260 с.

4. Методичні рекомендації до проходження переддипломної практики для студентів спеціальностей 7.050.103, 7.050206 денної форми навчання / укл. В. І. Черкасов. – Харків : Вид. ХДЕУ, 2004. – 28 с.

5. Положення про організацію навчального процесу в кредитно-модульній системі підготовки фахівців / укл. М. В. Афанасьєв; [Наукове керівництво докт. екон. наук, професора В. С. Пономаренка]. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2008. – 244 с.

6. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI // Верховна рада України. Офіц. вид. – Київ : Парлам. вид-во, 2011. – 268 с.

7. Про державний нагляд за додержанням стандартів, норм і правил та відповідальність за їх порушення : Декрет Кабінету Міністрів України від 8 квітня 1993 р. № 30-93 // ВВР України. – 1993. – № 23. – С. 247.

8. Про стандартизацію і сертифікацію : Декрет Кабінету Міністрів України від 10 травня 1993 р. № 46-93 // ВВР України. – 1993. – № 27. – С. 289.

9. Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців : Закон України від 15.05.2003 р. № 755-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 3132. – С. 263.

10. Про захист прав споживачів : Закон України від 12.05.1991 р. № 1023-XII // Голос України. – 1991. – № 30.

11. Про ліцензування певних видів господарської діяльності : Закон України від 01.06.2000 р. № 1775-III // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 36. – С. 299.
12. Про курорти : Закон України від 05.10.2000 р. № 2026-III // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 50. – С. 435.
13. Про особисте селянське господарство : Закон України від 15.05.2003 р. № 742 // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 29. – С. 232
14. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25.06.1991 р. № 1264-XI // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 41. – С. 546.
15. Про підтвердження відповідності : Закон України від 17.05.2001 р. № 2406-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – 32. – С. 169.
16. Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України : Закон України від 21.01.1994 № 3857-XII // ВВР України. – 1994. – № 18. – С. 101.
17. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства : Закон України від 22.09.2011 р. № 3773-VI // Урядовий кур'єр. – 2011. – № 208.
18. Про правовий статус закордонних українців : Закон України від 04.03.2004 р. № 1582-IV // Офіційний вісник України. – 2004. – № 13. – С. 51.
19. Про організацію та проведення фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу в Україні : Закон України від 19.04.2007 р. № 962-V // Офіційний вісник України. – 2007. – № 44. – С. 22.
20. Про природно-заповідний фонд України : Закон України від 16.06.1992 р. № 2456-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 34. – С. 502.
21. Про стандартизацію : Закон України від 17.05.2001 р. № 2408-III // ВВР України. – 2001. – № 31. – С. 145.
22. Про страхування : Закон України від 07.03.1996 р. № 85/96-ВР // Відомості Верховної Ради. – 1996. – № 18. – С. 78.
23. Про туризм : Закон України від 15.09.1995 р. № 324/95-ВР // Відомості Верховної Ради. – 1995. – № 31. – Ст. 241
24. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом : Закон від 14.05.1992 р. № 2343-XII- ВР // ВВР України. – № 31. – Ст. 440

Додатки

Додаток А

Титульний аркуш

Форма № Н-6.01

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

(повна назва кафедри)

ЗВІТ

з (назва практики)

(назва підприємства)

на тему: _____

Студента(ки) ___ курсу _____ групи
напряму підготовки _____

_____ (прізвище та ініціали)

Керівник _____

(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Національна шкала _____

Кількість балів: ___ Оцінка: ECTS _____

Члени комісії

_____ (підпис) (прізвище та ініціали)

_____ (підпис) (прізвище та ініціали)

_____ (підпис) (прізвище та ініціали)

Харків, 20__ рік

Форми статистичної і бухгалтерської звітностей:

- 1) форма № 1 "Баланс";
- 2) форма № 2 "Звіт про фінансові результати";
- 3) примітка № 5 до річної фінансової звітності;
- 4) форма 1-ТУР;
- 5) форма 1-Готель;
- 6) форма № 1-ПВ, термінова – квартальна "Звіт із праці";
- 7) форма № 3-ПВ, термінова – квартальна, "Звіт про використання робочого часу";
- 8) форма 1-ПВ (умови праці), річна "Звіт про стан умов праці, пільги та компенсації за роботу зі шкідливими умовами праці";
- 9) форма № 6-ПВ, річна, "Звіт про кількість працівників, їх якісний склад та професійні навчання";
- 10) форма № 1 – підприємництво, річна "Звіт про основні показники діяльності підприємства";
- 11) форма № 11-03, річна. "Звіт про наявність та рух основних засобів, амортизацію (знос)".

Індивідуальний графік проходження науково-дослідницької практики

студентом першого року навчання освітнього ступеня "Магістр"
спеціальності 8.14010301 "Туризмознавство"

Завдання за планом	Термін виконання	Фактичне виконання	Підписи наукового керівника та керівника від кафедри
1	2	3	4
1. Розроблення індивідуального графіка проходження практики. Узгодження його з науковим керівником дипломної роботи та керівником практики від кафедри			
2. Формулювання теми дипломної роботи, визначення предмету та об'єкту дослідження			
3. Ознайомлення з науково-інформаційними джерелами за спеціалізацією, обрання наукової проблематики та формування бібліографії			
4. Ознайомлення зі змістом авторефератів дисертацій за останні два роки за обраним напрямом досліджень, вибір автореферату, який найповніше відображає наукові інтереси практиканта			
5. Збір та оброблення відповідними методами фактичного, фактологічного та статистичного матеріалу щодо стану об'єкту дослідження зі зведенням їх у відповідні розрахункові таблиці			
6. Підготовка тексту доповіді (виступу) для участі у науковій конференції за обраною проблематикою			
7. Підготовка наукової статті за обраним напрямом досліджень (друк статті бажаний)			
8. Виконання індивідуального завдання з обраної проблеми досліджень			

Закінчення додатка В

1	2	3	4
9. Уточнення теми дипломної роботи, предмету та об'єкту дослідження. Узгодження їх з науковим керівником дипломної роботи.			
10. Розроблення завдання на дипломну роботу та плану роботи магістра. Узгодження їх з науковим керівником дипломної роботи.			
11. Розроблення завдання та графіку виконання дипломної роботи			
12. Оформлення звіту з практики			

Узгоджено: _____ дата _____

Керівник практики від кафедри
 (науковий ступінь, вчене звання керівника)
 (прізвище, ім'я, по батькові)

Зміст

Вступ.....	3
1. Обов'язки студентів та керівників практики	5
2. Навчальна практика "Вступ до фаху"	7
3. Ознайомлювальна практика бакалаврів напряму підготовки 6.140103 "Туризм"	10
4. Виробнича практика бакалаврів напряму підготовки 6.140103 "Туризм"	12
5. Науково-дослідна практика бакалаврів напряму підготовки 6.140103 "Туризм"	18
6. Переддипломна практика бакалаврів напряму підготовки 6.140103 "Туризм"	22
7. Науково-дослідна практика магістрів спеціальності 8.14010301 "Туризмознавство"	26
8. Виробнича практика магістрів спеціальності 8.14010301 "Туризмознавство"	31
9. Переддипломна практика магістрів спеціальності 8.14010301 "Туризмознавство"	37
10. Критерії оцінювання захисту результатів практики	41
Рекомендована література.....	44
Додатки.....	46

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

**Наскрізна програма практики
для студентів спеціальності
"Туризмознавство"
денної форми навчання**

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладач **Брусільцева** Ганна Миколаївна

Відповідальний за видання *О. А. Сущенко*

Редактор *В. В. Міхно*

Коректор *Т. А. Маркова*

План 2016 р. Поз. № 332 ЕВ. Обсяг 51 с.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*